

ARTZUID

B E R L A G E I N B E E L D
Internationale Sculptuurroute Amsterdam

LESBRIEF MIDDELBARE SCHOOL

ALGEMENE INLEIDING

De beeldenroute die jullie gaan lopen ligt in het Plan Zuid, een ontwerp van de beroemde architect en stedenbouwkundige H.P. Berlage uit het begin van de 20ste eeuw. In de middenperken van de brede lanen is er nu een beeldenroute georganiseerd met beelden uit de 20e en 21e eeuw.

BERLAGE en PLAN ZUID

Als stedenbouwkundige is Berlage vooral bekend vanwege het door hem ontworpen Plan Zuid, de grote uitbreiding van Amsterdam.

Beeld gemaakt door Hildo Krop van H.P. Berlage

Plan Zuid is de naam van de stadsuitbreiding uit 1917. Berlage werd door de gemeente Amsterdam gevraagd een nieuw uitbreidingsplan te maken aan de zuidkant van de stad, voor voornamelijk goedkope woningen of anders gezegd: sociale woningbouw. Deze uitbreiding was nodig omdat er woningnood ontstond in de oude stad, zoals in de wijken de Jordaan en de Pijp. Deze wijken waren al bouwend ontstaan zonder dat er een plan voor was. De straten zijn er smal en er komt weinig licht in de huizen.

Berlage wilde een buurt met mooie brede lanen met groene perken in het midden waar mensen konden wandelen en elkaar ontmoeten. Hij wilde dat de arbeiders na zware arbeid licht, lucht en schoonheid om zich heen hadden. Ook wilde hij een wijk scheppen waar verschillende sociale klassen bij elkaar woonden.

Verschillende andere architecten, beeldhouwers, aannemers en hoveniers uit die tijd stonden ook achter dit socialistisch ideaal en werkten hieraan mee. Daarom zijn er ook beeldhouwwerken die deel uitmaken van de gevelwanden, bruggen en plantsoenen. De meeste beelden zijn van de beeldhouwer Hildo Krop.

Zo ontstond zijn Plan Zuid met een streng patroon, brede verkeerswegen en kanalen, monumentale straten en pleinen en ver doorlopende zichtlijnen. Met veel ruimte tussen huizen, pleinen en hofjes, met sociale woningbouw en villa's.

DE TWEEDE WERELDOORLOG IN AMSTERDAM ZUID

Amsterdam Zuid draagt nog altijd de sporen van de bezetting en vervolging. In de jaren dertig vluchtten veel Duitse joden naar Nederland om aan het Nazi-bewind te ontkomen. Omdat Plan Zuid een nieuwe wijk was, waren hier nog veel huizen beschikbaar. Zo kwam het dat veel van die vluchtelingen zich in Amsterdam Zuid vestigden en hier een nieuw leven begonnen. Onder hen waren ook Anne Frank en haar familie, die zich vestigden op Merwedeplein 37-2. Bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog telde Amsterdam tachtigduizend joden. De meesten leefden verspreid over de volgende wijken: Nieuwmarktbuurt, Transvaalbuurt en Rivierenbuurt en Beethovenbuurt.

BEELDHOUKUNST

Wat is beeldhouwkunst eigenlijk? Een beeld is een object wat een dialoog aan gaat met zijn omgeving. Meestal kan je om het beeld heenlopen en is het van alle kanten te bezien, in tegenstelling tot een schilderij. Een beeld is dus 3 dimensionaal, een schilderij twee dimensionaal. Tegenwoordig kan dit object van steen, metaal of hout zijn, maar ook van stof, of in licht of geluid, film, video uitgevoerd worden.

Instructie

De beelden mogen niet worden aangeraakt.

U kunt de routekaart downloaden op de website. Of ophalen in de infopost. We starten bij de Apollolaan nr. 15, het begin van de route.

Algemeen: Bij deze beeldenroute is het de bedoeling dat je gaat kijken naar de beelden in hun omgeving.

Bij alle vragen moet je het volgende je vermelden:

- Gaat het hier om mens of machine, of iets anders?
- Waarvan is het gemaakt, wat is het materiaal?
- Is het statisch of is er sprake van beweging.
- Is er sprake van een onderwerp?

Aan het eind moet je vermelden welk werk je het mooist vond en waarom .

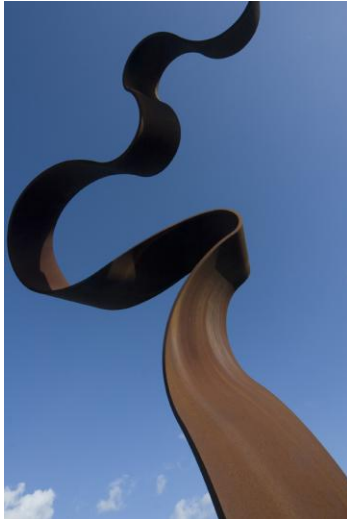
- Beschrijf het werk alsof je het aan iemand vertelt die niet kan zien.
- Maak van dit werk een foto of een tekening.

VRAGEN

Vraag 1.

Beeld

- Als je nu om je heen kijkt hoeveel beelden zie je dan?
De grote wimpel heet "AMSTERDAM DANKT ZIJN CANADEZEN", waar slaat de titel op?

- Waaraan kun je zien dat het een dankbetuiging is?

Vraag 2.

Beeld 2

Dit beeld is van Tom Claassen, hij maakt vaak beelden voor de openbare ruimte.

- wat stelt het voor?
- waarom zou het juist op deze plaats staan?

Vraag 3.

Beeld 5 en Beeld 6

Vergelijk het beeld 5 van Gust Romijn: "PAPERCLIP" met dat van Michael Kienzer nummer 6: "PARASITES".

- Probeer de overeenkomsten en verschillen te beschrijven.
Denk aan materiaal, vorm, kleur en kompositie.

Vraag 4.

VERZETSTRIJDERS vast beeld op deze plaats

Dit is het monument voor de gefusilleerde verzetsstrijders gemaakt door Jan Havermans. In de oorlog zijn hier door de Duitsers 29 mensen gefusilleerd als vergelding voor de dood van een Duitse officier. Ze zijn afgebeeld vlak voordat ze werden doodgeschoten. Loop om het beeld heen, kijk goed naar de houdingen. Er is een duidelijk verschil tussen de 2 buitenste en de middelste man.

- Wat is dat verschil.
- Waarom zou hij die beweging maken

Vraag 5.

Beeld 8 Dit beeld van Gironcoli heet "VINGERHOED"

- Het gaat over de onderdrukking van de vrouw, noem 4 elementen die hiernaar verwijzen.

Vraag 6.

Beeld 11 Dit werk is van Ossip Zadkine het heet "La DEMEURE HUMAINE" het menselijk verblijf.

- Beschrijf de vorm van het beeld, gebruik hierbij de termen rechte -ronde vorm, open gesloten vorm, realistisch-geabstraheerd (= niet zo echt, of vereenvoudigde vorm)

Vraag 7.

Beeld 13 Dit is "DE BIKINIBAR" van Joep van Lieshout.

- Vind je het een leuk beeld of juist niet. waarom?

Vraag 8.

Beeld 16 "VENICE ANGEL" van Guy Dill.

Vergelijk dit beeld met dat van Apollo (links) van de kunstenaar Arman.

- Noem 3 overeenkomsten. (denk aan voorstelling - wat beeldt het uit materiaal, beweeglijk of statisch, samengesteld/enkelvoudig)

Vraag 9.

Beeld 17 Panamarenko noemde dit beeld BRAZIL.

- Wat stelt het voor.
- Er is een groot contrast tussen de figuur en de vleugels beschrijf dit verschil.
- Op wat voor beest lijken de vleugels?

Vraag 10.

Beeld 18 "TRANSLUCIDE " van Antoine Poncet. Translucide betekent doorzichtig.

- Zie je op dit plein nog meer beelden waar je doorheen kunt kijken? Noem welke beelden dat zijn en op welke wijze kijk je erdoorheen?

Vraag 11.

Beeld 19 Dit beeld van Paul Mc Carthy heet "BLOCKHEAD." (domoor)

- Probeer het beeld zo precies mogelijk te beschrijven?
- Kun je er een stripfiguur in herkennen?
- Wat zijn die hoopjes naast de figuur?

Vraag 12.

Beeld 21 Vanaf het plein zie je tussen de bomen een groot roestig ijzeren beeld staan. Dit heet "WACHTER" en is van Shinkichi Tajiri.

- Beschrijf het beeld, wat is het verband met de titel.
- Is het een imposant beeld, waarom?

Vraag 13.

Beeld 22

Loop voor de volgende vraag eerst voorbij de bol die achter de "wachter" ligt

Beeld 23

Deze beelden 22 en 23 zijn beiden van Franz West.

Zij zijn gemaakt van hetzelfde materiaal, toch hebben ze een heel

verschillende uitstraling.

- Leg uit waarom.

Vraag 14.

Beeld 24 " IT'S A CLIPPER SHIP " van Tim Ayres is vlakbij het Monument Indië Nederland geplaatst.

- Wat is dat voor een monument, leg uit wat Nederlands Indië is.
- Zie je hier ook foto's bij? Hoeveel foto's zijn er?

Vraag 15.

Beeld 30 FAT LADY van Zhang Hongbo is zoals de titel al zegt een dikke vrouw.

- Is deze vrouw gewoon dik?
- Hoe noem je dit effect?
- Waar zie je dat aan ?

Vraag 16.

Beeld 31 VW BUS Erwin Wurm

Telekenetisch gebogen betekent door geestkracht vervormd.

- Is dit serieus bedoeld?
- Kan deze auto gewoon rechthoekig rijden?

Kijk eens naar de portalen van de huizen op de hoek. Daar zijn ook nog allemaal beelden.

Vraag 17.

Beeld 33

Dit beeld is van de beroemde Franse beeldhouwer Auguste Rodin, het heet "DE DENKER".

- Waar denk je dat het beeld van gemaakt is?
- Beschrijf het oppervlak, is het glad of bobbelig.
- Wat is het effect van de manier waarop het oppervlak behandeld is.

Vraag 18.

Beeld 34

Vergelijk het beeld van Gust Romijn (34) met dat van Carel Visser.(35)

- Noem overeenkomsten en verschillen.

Vraag 19.

Beeld 35 .Dit beeld heet "DE GEZUSTERS"

- Beschrijf hoe je hier twee menselijke figuren in kunt zien.
- Is het beeld bewegelijk of statisch, beschrijf waarom.

VRAAG 20.

AMSTERDAMSE DENKER

Beeld kalksteen op hoge sokkel aan het eind van dit perk.

Dit beeld van de denker staat hier al sinds 1941.

Vergelijk het eens met de denker van Rodin die je net hebt bekeken.

- Noem 2 verschillen tussen beide beelden

Vraag 21.

Beeld 36 CONCRETE STRUCTURE NO. 5

Dit stelt de ingang van een bunker voor.

- Wat is eigenlijk een bunker ?
- Waarom denk je dat de kunstenaar dit voor deze plek heeft gemaakt? heeft dat iets te maken met de oorlog?

Vraag 22.

Beeld 37, Beeld 38, Beeld 39

Twee beelden van Andre Volten en een van Olaf Mooij.

Wanneer je nu aan de kop van het plantsoen voor je gaat staan en je kijkt in de richting van de ringweg/ world trade centre dan zie je drie beelden achter elkaar.

- Wat zijn de overeenkomsten tussen de 3 beelden.
- wat zijn de verschillen tussen de 3 beelden.

Vraag 23.

Beeld 37 Andre Volten – KUBUSCONSTRUCTIE

Kijk naar het beeld en loop er omheen.

- Vind je dit een statisch of dynamisch beeld. Leg uit waarom.

VRAAG 24.

Beeld38 CIRCULATORY van Olaf Mooij

- wat is er met deze auto gebeurd,
- waar doet het je aan denken?